

شرح بیانیہی صاحب تفسیر الفرقان
دربارہی اجماع، شہرت و خبر واحد

تہیہ شدہ توسط:

«سایت فقیہ قرآنی»: <http://albalaq.com>

بسم الله الرَّحْمَن الرَّحِيم

الحمد لله الذي جعل الحمد مفتاحاً لذكره و السلام على سيد رسله صلى الله عليه و آله.
بر عالمان خبیر قرآنی و برادران عزیز ایمانی، بسی روشن است کہ بیانیہی متقن سال ۱۳۸۶ از جانب حضرت استاذنا الاعلم الاتقی، فقیہ مصلح قرآنی، آیة الله العظمی صادق تهرانی «قدس الله روحه و نور الله مضجعه» در عین اختصار، راهنمای پرسشگران از مباحث نظری آن فقیہ مظلوم بوده است؛ ولیکن بنابر وظیفہ شرعی حفاظت و انتشار تفکر مهجور قرآنی، و برای صیانت از آراء اصولی استاد عزیزمان، در مقابل شبہہی تعارض ادلہ، فعلاً بہ تعدادی از فتاوی آن مرحوم در «تبصرة الفقهاء» اشارہ نموده و سپس بخشی از «تبصرة الوسيلة» را مختصراً شرح می دهیم.

و اما در اینجا صرفاً نمونه هایی از فتاوی مبتنی بر خبر واحد و اجماع را از تبصرة الفقهاء نقل می-

کنیم:

۱. تبصرة الفقهاء ج ۱، ص ۱۶۴: هر کس در نافله، مرتکب سهو شود بنابر اقل بگذارد و اگر هم بر اکثر بگذارد جائز است. (بنابر خبر واحد)
۲. تبصرة الفقهاء ج ۱، ص ۱۶۱ الی ۱۶۶: در باب السهو؛ حضرت استاد حداقل سی فرع فقهی آورده اند کہ همگی مبتنی بر خبر واحد است.
۳. تبصرة الفقهاء ج ۱ ص ۱۷۱: اقل جماعت دو نفر است (خبر واحد)
۴. تبصرة الفقهاء ج ۱، ص ۲۱۱ الی ۲۱۳: نصابهای زکاة (بیست و یک مورد خبر واحد)
۵. تبصرة الفقهاء ج ۲ ص ۳۸۵، دیه مرد مسلمان در قتل عمد (خبر واحد)
۶. تبصرة الفقهاء ج ۲ ص ۳۸۶، دیه مرد مسلمان در قتل شبه عمد (خبر واحد)
۷. تبصرة الفقهاء ج ۲ ص ۳۸۶، دیه مرد مسلمان در قتل خطاء (خبر واحد)

نمونه ای از اجماع:

۱. تبصرة الفقهاء ج ۲ ص ۶۱ و کالت عقد جائز است (اجماع)

۲. تبصرة الفقهاء ج ۲ ص ۱۹ وديعه عقد جائز است (اجماع)

در تبصرة الوسيلة نیز ملاحظه می‌کنیم که حضرت استاد مکرراً به خبر واحد، اجماع و شهرتی که مخالف قرآن نباشد فتوا داده‌اند. که ما فقط به باب الزکاة که یکی از بابهای متعدد تبصرة الوسيلة است نظری کوتاه می‌افکنیم. البته در بابهای دیگر نیز فتاوی مبنی بر خبر واحد، اجماع و شهرت غیر مخالف با قرآن به وفور یافت می‌شود.

مدرك فتوا: خبر واحد

۱. محتوای نصاب‌های شتر: در این باره دو صحیحی متعارض فضلاء و زراره وجود دارد (وسائل، باب ۲ از ابواب زکاة الانعام، ح ۱ و ۶) که استاد به صحیح زراره فتوا داده‌اند در (ص ۳، کتاب الزکاة، حاشیه بر وسیلة النجاة: تبصرة الوسيلة)

۲. نصاب‌های دوگانه گاو. استاد در این باره به صحیحی فضلاء فتوا داده است.

(وسائل، باب ۴ از ابواب زکاة الانعام، ح ۱) (ص ۳، همان: تبصرة الوسيلة)

۳. محتوای نصابهای گوسفند، استاد به صحیحی فضلاء استناد کرده‌اند. (وسائل، باب ۶

از ابواب زکاة الانعام، ح ۱ و ۲)، (ص ۳، همان)

۴. محتوای نصاب طلا، استاد به صحیحی حسین بن بشار از ابی الحسن استناد کرده است.

(وسائل، باب ۱ از ابواب زکات الذهب و الفضة، ح ۳)، (ص ۵، از کتاب الزکاة، تبصرة الوسيلة)

۵. محتوای نصاب نقره، استاد به صحیحی ابن بشار استناد کرده‌اند، (وسائل، باب ۲ از

ابواب زکات الذهب و الفضة، ح ۳) (ص ۵، همان)

※ صدها حکم دیگر نیز در تبصرة الوسيلة وجود دارد که مستند همگی، خبر واحد است.

مدرك فتوا: اجماع

۱. عدد نصاب‌های شتر، ۱۲ عدد است. این مسئله اجماعی است. زیرا بر اساس صحیحی

فضلاء نصاب ششم وجود ندارد پس تعارض این روایت با صحیحی زراره، نتیجه‌اش رجوع به اجماع است و اگر اجماع بر این مسئله قائم نباشد نمی‌توان گفت نصاب‌های شتر ۱۲ عدد است. (ص ۳، همان)

۲. وجوب مراعات مطابقت نصاب دوازدهم با عدد ۴۰ و ۵۰ یعنی اگر عدد شتر با ۴۰

سازگار است، باید ۴۰ تا ۴۰ تا محاسبه کند و اگر عدد با ۵۰ مطابق است. باید ۵۰ تا ۵۰ تا محاسبه کند تا هر چه امکان دارد باقیمانده کمتر باشد. مدرك استاد اجماع منقول است. عبارت استاد: «ففي كل خمسين، حقة و في كل اربعين بنت لبون بمعنى وجوب مراعاة المطابق منهما...». (ص ۳، همان)

۳. عدد نصاب‌های گوسفند ۵ تا است. این مسئله اجماعی است. زیرا در این باره دو صحیحیه‌ی متعارض محمد بن قیس و فضلاء وجود دارد. (ص ۳، همان)

۴. سَوْم در انعام سه گانه شرط نیست و فرقی بین سائمه و معلوفه نیست. (اجماع منقول از خلاف شیخ طوسی (رحمه الله)، (ص ۴، همان) (سَوْم یعنی گوسفند و شتر و گاو چرائی باشند).

۵. زکات با ۱۲ ماه هجری محقق است و با اختلال برخی از شروط، وجوب پرداختش مختل نمی‌گردد. (اجماع) (ص ۴ از کتاب الزکاة تبصرة الوسيلة).

۶. هر دیناری بیست قیراط است. این نظر هم اجماعی است. (ص ۵، همان)

۷. وجوب مطابقت در نصاب دوم گاو در زکات که این مسأله بر اساس اجماع است، عبارت استاد: (و يجب مراعاة المطابقة هنا ايضاً)، (ص ۳، همان)

مدرك فتوا: شهرت فتوائی

۱. منظور از دینار متقال شرعی است که سه چهارم دینار صیرفی است، (شهرت فتوائی)

(ص ۵، همان)

۲. عبارت استاد در تعریف گوساله بر اساس شهرت است ایشان در مسأله‌ی سوم باب

زکاة (ص ۳، همان) می‌فرمایند: (و بنت لبون ما دخلت فی الثالثة و کذا المسنة).

شارح می‌گوید: أقول ناقلاً و مصلحاً أنها تعنی، ما دخلت فی السنة الثالثة مع أن الشيخ (رحمه الله) قد صرح فی المبسوط فی مناسك منی بأن «الثني و هی المسنة ما دخل الثانية»، فالعمدة الشهرة بین الاصحاب، إذا لم يخالف القرآن.

۳. در نصاب ششم شتر اگر کسی بنت مخاض (= شتری که وارد سال دوم شده) نداشت،

اختیاراً ابن لبون (= شتری که وارد سال سوم شده) می‌دهد و ابن لبون را نه فقط در اضطرار بلکه در حال اختیار هم می‌توان جایگزین بنت مخاض کرد. (ص ۳، همان) این فتوی مشهور است بدون مستند روایی.

در روایت آمده است: «فان لم یکن عنده ابنة مخاض فابن لبون» روایت نمی‌گوید در هر

صورت و اختیاراً جایگزین می‌شود. ولی استاد بر اساس قول مشهور می‌گوید: «و یجزی ابن اللبون عن بنت المخاض اختیاراً». (ص ۳، همان)

۴. التبع و التبعية (گوساله نر یا ماده‌ای است که) ما دخلت او دخل فی السنة الثانية، (ص

۳، همان) علی المشهور.

۵. اگر گوسفندی که به عنوان زکات داده می‌شود، مثلاً: «ضأن» (میش) و یا «معز» (بز) باشد، هر يك به جای دیگری کفایت می‌کند، یعنی ضأن از معز کفایت می‌کند و بالعکس، (قول مشهور)، (مسئله ۳، ص ۵، همان)

* در جایی باید به «شهرت» فتوا داده شود که فقهاء بر اساس روایات ضعیف فتوا داده‌اند، یعنی روایاتی که فی نفسه ارزش استدلال ندارد. ولی شهرت عملی و یا در اصطلاح عمل اصحاب، ضعف این روایات را جبران نموده و این فتوا اصطلاحاً بر اساس شهرت صادر شده، که استاد ما هر جا شهرت بر خلاف قرآن نبوده اینطور عمل کرده‌اند.

در پایان این متن شریف و شرح وافی، خدای مهربان را شکر می‌کنیم که الطاف بی‌کران خود را شامل حال ما نمود که توانستیم بر اساس آیه‌ی ﴿قُلْ إِنَّمَا أَعِظُكُمْ بِوَاحِدَةٍ أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ مِثْلِي وَفِرَادِي﴾ سالهای متمادی در محضر آن فقیه نستوه بوده و با انگیزه‌ی مشخص دفاع از تفکر مظلوم انقلاب قرآنی، و ایمان راسخ و محض به محوریت شاخص قرآن در علوم اسلامی فرصت طلایی حضور آن عزیز را غنیمت شماریم و استفاده‌های فراوان علمی از آن گنجینه‌ی علوم قرآنی ببریم. و از آنجا که همیشه استادمان آخرین نظر فقهی، تفسیری و اصولی را برای شاگردان و مقلدان، حجت می‌دانستند و در سالهای پایانی عمر هم صدها نسخه از بیانیه‌ی متقن سال ۸۶ را همراه با کتاب به ارادتمندان قرآن و عترت علیهم السلام هدیه می‌کردند، *إن شاء الله* پیروان مکتب فکری آن عالم ربانی، شاهد چاپ متقن ترین کتاب اصولی قرآنی در نیمه‌ی دوم سال ۹۰ توسط فرزندان ایشان بوده و ویراستاران هم بتوانند با محوریت این کتاب صحیح المتن و بیانیه‌ی متین سال ۸۶ به آسانی به مقابله‌ی متنی کتب تجدید تایپ شده آن مرحوم پردازند تا خلل موجود در این کتابها بزودی رفع گردد.

و السلام علی من یخدم الحق لذات الحق

قم المشرفة: العبد الفانی محسن الحسینی النورانی ۱۳۹۰/۶/۱۷

تلفن: ۲۹۲۸۷۴۵